

Psalm 17

1. Een gebed van David.

**HEERE, luister naar mijn rechtvaardige zaak,
sla acht op mijn roepen,
neem mijn gebed ter ore,
met onbedrieglijke lippen gesproken.**

Het opschrift van Psalm 17 luidt: “Een gebed van David”. De psalm laat zien, wat er omging in het hart van de man die de HEERE tot koning had gezalft over Zijn volk Israël, wat hem benauwde en waarnaar hij verlangde. David richtte zich tot de HEERE en smeekte in een hartstochtelijk pleidooi om Gods bescherming. Tijdens zijn leven werd de koning dikwijls belaagd door mensen die het op zijn leven hadden gemunt, en ook nu was dit het geval (vs.9-12). Toch richtte hij zich met vertrouwen tot de HEERE en hij was overtuigd van de goede afloop (vs.15). Want zijn zaak was “rechtvaardig”. Hij had zich op geen enkele manier misdragen (vs.4-5). De vijanden die hem omsingelden en hem wilden ombrengen deden dat niet omdat ze terechte grieven koesterden tegen hun wettige vorst ¹, maar omdat ze nóg rijker en machtiger wilden worden dan ze al waren (vs.10,12,14). Ze waren “gewelddadig” (vs.4) en “goddeloos” (vs.9). Ze leefden zonder God en hielden met het bestaan van Hem geen rekening. Een mensenleven telde voor hen niet (vs.4,9,12).

Vers 1 bevat een driemaal herhaalde roep tot God, met zinnen die grotendeels parallel lopen:

“Luister naar mijn rechtvaardige zaak,
Sla acht op mijn roepen,
Neem mijn gebed ter ore”

“Luisteren naar” is hetzelfde als “ter ore nemen” of “acht slaan op”. De dichter zette zijn gebed kracht bij door op te merken, dat het “met onbedrieglijke lippen” werd gesproken. Hij zou zijn zaak niet op een gekleurde of verdraaide manier uiteenzetten. Hij zou zich niet beter afschilderen dan hij was en zijn vijanden niet slechter dan zij waren. Als een betrouwbaar getuige zou hij zich strikt houden aan de feiten.

2. Laat van Uw aangezicht mijn recht uitgaan,

laat Uw ogen zien wat billijk is.

3. U hebt mijn hart beproefd,

het 's nachts doorzocht,

U hebt mij getoetst,

U vindt niets.

Wat ik ook moge denken,

het komt mij niet uit de mond.

David vroeg van de HEERE of Die een rechtvaardig vonnis wilde vellen en zijn vijanden wilde bestraffen. Wanneer de HEERE ingreep en hun moordlustige plannen verijdelde, zou dat

---

¹ Of: tegen Sauls legeraanvoerder, indien Psalm 17 geschreven is in de dagen van koning Saul.

rechtvaardig en billijk zijn. De hemelse Rechter wist dat de man die zich tot Hem richtte, onschuldig was. Hij had het hart van David “beproefd” zoals een goudsmid edelmetaal beproeft in het vuur. Hij had Davids hart “doorzocht” en David “getoetst” op echtheid of oprechtheid. De Hebreeuwse tekst zegt letterlijk: “U stelt mijn hart op de proef, U bezoekt ’s nachts, U zuivert me: niets vindt U”.

Het slot van vers 3 is in Bijbelvertalingen op uiteenlopende wijze weergegeven en de betekenis is omstreden. Het Hebreeuws zegt: “Ik nam me voor: niet zal hij overtreden, mond van mij”. In een kanttekening van de Statenvertaling wordt daarom de volgende vertaling voorgesteld: “Ik heb me voorgenomen [dat] mijn mond niet zal overtreden”. Indien die vertaling juist is, moet het slot van vers 3 worden beschouwd als een parallel van het slot van vers 1. Wie “zich voorgenomen heeft dat zijn mond niet zal overtreden”, spreekt “met onbedrieglijke lippen”. Een alternatieve lezing, die in de Statenvertaling ook wordt vermeld, luidt: “Wat ik zeg, is niets anders dan wat mijn hart denkt. Mijn mond en mijn hart stemmen volkomen overeen”. Beide lezingen passen goed in het tekstverband, maar de lezing van de herziene Statenvertaling (die hierboven is weergegeven) is eerder verwarrend dan verhelderend en moeilijk in te passen in Davids betoog. Door die lezing wordt de indruk gewekt dat er in Davids gedachten wel verkeerde dingen waren, maar dat hij zulke dingen niet uitsprak. Het slot en het begin van vers 3 zouden dan met elkaar in tegenspraak zijn.

- 4. Wat de daden van de mens betreft,
ik ben overeenkomstig het woord van Uw lippen op mijn hoede geweest
voor de paden van de gewelddadige.**
- 5. Ik hield mijn schreden in Uw sporen,
zodat mijn voetstappen niet zouden wankelen.**

Van de overleggingen van zijn hart gaat de dichter over op het vermelden van zijn daden. Met “het woord van Uw lippen” doelt hij op de wet van de HEERE. In Zijn wet heeft de HEERE diefstal en doodslag scherp veroordeeld, evenals oneerlijkheid in de rechtspraak (Exod.20:13-17, 23:1-4 etc). Aan zulke praktijken had David zich niet schuldig gemaakt, hij was voor machtsmisbruik, uitbuiting en geweldpleging altijd op zijn hoede geweest. Vers 5 kan worden opgevat als een conclusie (“Ik hield mijn schreden in uw sporen”) maar, gezien het vervolg van de psalm in vers 6, ook als een bede (“Houd mijn schreden in uw sporen, opdat mijn voetstappen niet zouden wankelen”). Wanneer je leven wordt bedreigd omdat mensen erop uit zijn om je te vermoorden, is de verleiding groot om het recht in eigen hand te nemen en je tegenstanders met geweld uit te schakelen. David wilde daarvoor bewaard blijven. Daarom bad hij, of de HEERE zijn rechtszaak voor hem wilde voeren en ten behoeve van hem wilde ingrijpen.

- 6. Ik roep U aan,
omdat U mij verhoort, o God;
neig Uw oor tot mij,
luister naar mijn woorden.**
- 7. Toon de wonderen van Uw goedertierenheid,
U, Die hen verlost die tot U de toevlucht nemen,
van hen die tegen Uw rechterhand opstaan.**

**8. Bewaar mij als Uw oogappel,
verberg mij onder de schaduw van Uw vleugels.**

De dichter spreekt opnieuw uit dat hij zich met vertrouwen tot God richt. Hij heeft in zijn leven dikwijls mogen ervaren dat God zijn gebeden verhoorde en hij is ervan overtuigd dat God hem ook nú zal verhoren. Daarom vraagt hij vrijmoedig: “Neig uw oor tot mij, luister naar mijn woorden”. Dat verzoek is weer een vorm van parallelisme, want het oor naar iemand neigen is hetzelfde als naar iemands woorden luisteren. Met: “Toon de wonderen van Uw goedertierenheid”, of, zoals de oude Statenvertaling zegt: “Maak Uw weldadigheden wonderbaar”, bedoelt de psalmist: “Red mij op wonderlijke wijze uit het grote gevaar waarin ik mij bevind, toon Uw goedheid door voor mij wonderen te doen”. De dichter beroept zich daarbij op het karakter van de HEERE. De HEERE verlost wie tot Hem de toevlucht nemen, Hij bevrijdt wie op Hem vertrouwen uit de greep van Zijn (en hun) vijanden.

Het slot van vers 7 kan op verschillende manieren opgevat worden. “U die wie op U vertrouwen verlost van hen die tegen Uw rechterhand opstaan” is de ene mogelijkheid. Volgens die lezing waren Davids vijanden mensen die zich openlijk verzetten tegen de werken van de HEERE. Maar het slot van vers 7 zou ook kunnen betekenen: “U die met Uw rechterhand wie op U vertrouwen verlost van hen die [tegen hen] opstaan”. De rechterhand is in de Bijbel de hand waarin Gods kracht schuilt, waarmee Hij grote dingen tot stand brengt.

David vraagt de HEERE om bescherming, en hij maakt daarbij gebruik van prachtige beeldspraak. “Bewaar mij als Uw oogappel” is een verzoek om onophoudelijke bewaking. Het oog van een mens wordt beschermd door de oogkas, de wimper, het ooglid en de wenkbrauw. Wanneer er iets op ons oog afvliegt, heffen we onmiddellijk onze hand op om het gevaar tegen te houden. Zulke intensieve bewaking had de dichter nodig vanwege de levensgevaarlijke omstandigheden waarin hij zich bevond. In de wet en de profeten wordt gezegd, dat de HEERE Zijn volk in de woestijn heeft bewaard als de appel van Zijn oog (Deut.32:10), en dat volken die Israël kwaad doen, Zijn oogappel aanraken en niet ongestraft zullen blijven (Zach.2:8).

“Verberg mij onder de schaduw van Uw vleugels” verwijst naar de zorg van oudervogels voor hun pasgeboren jongen. Bij naderend gevaar verstoppen zulke kuikens zich onder de vleugels van het volwassen dier, en de oudervogel waakt over hen (Matth.23:37, Luk.13:34). “Uw vleugel over iemand uitbreiden” is beeldspraak voor: “iemand beschermen” (Ruth 2:12, 3:9; Psa.36:7, 57:1, 61:4, 63:7, 91:4; Ezech.16:8) of “iemand dragen” (Exod.19:4, Deut.32:11). Bij “Uw vleugels” kan de dichter het oog hebben gehad op de vleugels van de *cherubim*, en bij “de schaduw van Uw vleugels” op het verzoendeksel van de ark. David zou dan hebben gesmeekt om de bescherming van het bloed, en de bedekking van zijn zonden (Lev.16). Schuilen bij de HEERE is alleen mogelijk voor iemand wiens zonden bedekt zijn.

**9. Voor de goddelozen die mij verwoesten,
voor mijn doodsvijanden, die mij omsingelen.**

**10. Met hun vet hebben zij hun hart afgesloten,
met hun mond hebben zij trotse taal gesproken.**

**11. Zij omringen nu onze schreden,
zij loeren op ons, door zich ter aarde neer te buigen.**

**12. Hij is als een leeuw die ernaar verlangt te verscheuren,
als een jonge leeuw die op verborgen plaatsen zit.**

Nadat de dichter zijn onschuld had betuigd en een hartstochtelijk beroep op God had gedaan om te luisteren, aandacht te schenken aan zijn pleidooi en hem te beschermen, gaf hij een beschrijving van de situatie waarin hij zich bevond. Het is opvallend dat David aanvankelijk meervoudsvormen gebruikt en spreekt over vele vijanden (vs.9-11), maar uiteindelijk overgaat op het enkelvoud – alsof één vijand het op hem had gemunt (vs.12). Wanneer de psalm geschreven is in de jaren waarin hij werd vervolgd door koning Saul of door zijn eigen zoon Absalom, is dat niet verwonderlijk. Saul of Absalom was toen de belangrijkste vijand, maar er waren overal verklikkers, en mensen die een wit voetje bij Davids tegenstander wilden halen door de onschuldige psalmdichter uit de weg te ruimen.

David omschrijft de mensen die hem bedreigen en hem alles hebben afgenomen als “goddelozen”, d.w.z. mannen die met God geen rekening houden, en die in hun omgang met hun naasten niet worden gehinderd door gewetensbezwaren. Ze zijn talrijk, en ze “omsingelen hem”. Niet om hem gevangen te nemen en rechtvaardig te berechten, maar om hem om te brengen. Het zijn “doodsvijanden”. “Met hun vet hebben zij hun hart afgesloten” is beeldspraak. Omdat ze zichzelf verrijkt hebben en erop uit zijn om nóg rijker te worden, koesteren ze geen enkel mededogen voor de man die onschuldig wordt vervolgd en wordt opgejaagd als een dier. “Met hun mond hebben zij trotse taal gesproken” kan betrekking hebben op wat de vijanden tegen Saul (of Absalom) hadden gezegd: “We zullen die vijand van u wel eens even uit de weg ruimen”. Met “zij omringen nu onze schreden” wordt misschien bedoeld, dat de vijanden David in de wildernis omsingelden, en hem steeds minder bewegingsruimte gunden (vgl. 1 Sam.23:8, 24:2, 26:2-3). “Zij loeren op ons, door zich ter aarde neder te buigen” is niet de enig mogelijke vertaling van vers 11b. Volgens een andere lezing luidt dit vers: “Zij loeren op ons, om ons ter aarde te werpen”. Davids vijanden loerden op hem als roofdieren op hun prooi, en zouden zich bij de eerste de beste gelegenheid op hem werpen, hem vellen en verscheuren.

**13. Sta op, HEERE, treed hem tegemoet, vel hem neer;
bevrijd mijn ziel met Uw zwaard van de goddeloze,
14. bevrijd mij met Uw hand van de mannen, HEERE,
van de mannen van de wereld,
die hun deel hebben in dít leven.
U vult hun buik met Uw verborgen schatten;
hun kinderen worden verzadigd
en laten hun overschot na aan hún kinderen.**

David herhaalt zijn hartstochtelijk verzoek aan de HEERE om in te grijpen en hem te hulp te schieten, de mannen die hem naar het leven staan te vellen en hem uit hun hand te bevrijden. Hij omschrijft zijn tegenstanders op vier manieren:

a. Het zijn “goddelozen”, dus mensen die in hun denken, hun handel en wandel in geen enkel opzicht rekening houden met God.

b. Het zijn “mannen van de wereld”. In het Hebreeuws staat hier een uitdrukking die ook vertaald kan worden als: “mannen van het voorbijgaande”. Heel hun denken en handelen is gericht op dit tijdelijk leven en op tijdelijk gewin. Aan het leven van de toekomstige eeuw en aan het toekomstige oordeel denken ze geen moment.

c. Zij “hebben hun deel in dit leven”. Die uitspraak van de psalmist doet denken aan wat de Heere Jezus eens opmerkte over mensen die prat gingen op hun goedgeefsheid en die forse bedragen weggaven om door hun medemensen te worden geëerd: “Voorwaar, Ik zeg u: zij hebben hun loon al” (Matth.6:2). Hij merkte hetzelfde op over mensen die in het openbaar lange gebeden uitspraken omdat ze vanwege hun vroomheid aanzien wilden verwerven (Matth.6:5), en over mensen die voor de uiterlijke schijn deden alsof ze streng vastten (Matth.6:16). Wie eer van mensen zoekt, ontvangt zijn loon al in dit tijdelijke leven, maar heeft geen loon in het toekomstige leven, bij God. Ook Davids vijanden zochten zulke eer. Hun focus was gericht op rijkdom, macht, en aanzien in het hier en nu. Dat kregen ze dan ook. Maar hun loon was van tijdelijke en vergankelijke aard. Rijkdom in het toekomstige leven bezaten ze niet.

d. De HEERE “vult hun buik met Zijn verborgen schatten”. Het gaat hen in het tijdelijke leven voor de wind. Ze hebben eten en drinken in overvloed. Ook hun kinderen zijn ruim verzadigd. Ze kunnen niet alleen hun eigen kroost voeden, maar ook hun kleinkinderen en aan die kleinkinderen een ruime erfenis nalaten.

**15. Ik echter zal in gerechtigheid Uw aangezicht aanschouwen;
ik zal, wanneer ik ontwaak, verzadigd worden met Uw beeld.**

De dichter stelt zijn eigen “deel” tegenover het “deel” van zijn tegenstanders. Davids deel was de HEERE (Psa.16:5), niet aardse rijkdom of eer. En Davids uiteindelijke hoop en verwachting waren niet gericht op het tegenwoordige leven, maar op het toekomstige.

Psalm 17:15 is niet de enige plaats in de psalmen waar de dichter met vertrouwen spreekt over de bescherming van de HEERE, die boven dit aardse leven uitgaat, wordt voortgezet in het graf en zich uitstrekt tot het leven na de opstanding. In de vorige psalm schreef hij:

“U zult mijn ziel in het graf niet verlaten,
U laat niet toe dat Uw Heilige ontbinding ziet.
U maakt mij het pad ten leven bekend;
overvloed van blijdschap is bij Uw aangezicht,
lieflijkheden zijn in Uw rechterhand, voor altijd” (Psalm 16:10-11)

En in Psalm 73 lezen we:

“Ik zal echter voortdurend bij U zijn,
U hebt mijn rechterhand gegrepen.
U zult mij leiden door Uw raad,
daarna zult U mij *in* heerlijkheid opnemen” (Psalm 73:23-24).

De HEERE zou de dichter tijdens dit leven in het rechte spoor houden en hem in de toekomst doen opstaan om hem een onvergankelijk bestaan in stralende heerlijkheid te schenken. Psalm 16:10 wordt in het boek Handelingen betrokken op de opstanding van de Messias (Hand.2:27,31), maar de Messias is de Eersteling van hen die ontslapen zijn (1 Kor.15:20,23). De psalmdichter zal Hem dus op Zijn weg tot heerlijkheid volgen.

Wanneer David “ontwaakte”, dat wil zeggen: werd opgewekt uit de slaap van de dood, zou hij “in gerechtigheid Gods aangezicht aanschouwen”. Op dat moment zou hij volmaakt zondeloos zijn, helemaal zoals de Schepper hem had bedoeld. Maar hoe zou een mens God ooit kunnen zien? Hij is volgens de Bijbel toch “de Onzienlijke”? (Hebr.11:27). Volgens de apostel Paulus “bewoont Hij een ontoegankelijk licht”, en heeft “geen mens Hem ooit gezien, of kan Hem zien” (1 Tim.6:16, vgl. Exod.33:20, 1 Joh.4:12).

Het antwoord op die vraag wordt gegeven in het Johannes-evangelie. Daar lezen we:

“Niemand heeft ooit God gezien; de eniggeboren Zoon, Die in de schoot van de Vader is, Die heeft Hem ons verklaard” (Joh.1:18)

De Messias wordt in het Nieuwe Testament “het Beeld van God” genoemd (2 Kor.4:4, Kol.1:15), de volmaakte representatie van Zijn onzichtbare Vader. Wanneer David zal ontwaken, zal hij “met dat Beeld verzadigd worden”. In de verheerlijkte Messias zal hij het aangezicht van God zien, en dat beeld zal hij volmaakt gaan weerspiegelen (2 Kor.3:18), zodat hij in het komende Godsrijk namens de Messias op aarde zal kunnen gaan regeren (Jer.30:9, Ezech.34:23-25, Hos.3:5).

* * * * *